Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 28ης Νοεμβρίου 2013 *

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 80/987/ΕΟΚ — Οδηγία 2002/74/ΕΚ — Προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη — Οργανισμοί εγγύησης — Περιορισμός της υποχρέωσης πληρωμής, την οποία υπέχουν οι οργανισμοί εγγύησης — Μισθολογικές απαιτήσεις που κατέστησαν ληξιπρόθεσμες έξι και πλέον μήνες προτού κινηθεί η διαδικασία για τη δικαστική αναγνώριση της αφερεγγυότητας του εργοδότη»

Στην υπόθεση C-309/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Central Administrativo Norte (Πορτογαλία) με απόφαση της 30ής Μαρτίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Ιουνίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

Maria Albertina Gomes Viana Novo,

Ezequiel Martins Dias,

Gabriel Inácio da Silva Fontes,

Marcelino Jorge dos Santos Simões,

Manuel Dourado Eusébio,

Alberto Martins Mineiro,

Armindo Gomes de Faria,

José Fontes Cambas,

Alberto Martins do Alto,

José Manuel Silva Correia,

Marilde Marisa Moreira Marques Moita,

José Rodrigues Salgado Almeida,

Carlos Manuel Sousa Oliveira,

Manuel da Costa Moreira,

Paulo da Costa Moreira,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

José Manuel Serra da Fonseca,

Ademar Daniel Lourenço Dias,

Ana Mafalda Azevedo Martins Ferreira

κατά

Fundo de Garantia Salarial IP,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, E. Juhász (εισηγητή), A. Rosas, D. Šváby και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοίκησης,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 15ης Μαΐου 2013,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— οι A. Gomes Viana Novo κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον J. Trocado da Costa, advogado,

— το Fundo de Garantia Salarial IP, εκπροσωπούμενο από την J. Pereira, advogada,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και J. Quintela Coelho,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους T. Henze και J. Möller,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την M. Afonso και τον J. Enegren,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Ιουνίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητος του εργοδότη (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/004, σ. 35, στο εξής: οδηγία 80/987, ως είχε αρχικώς), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2002/74/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 (ΕΕ L 270, σ. 10, στο εξής: οδηγία 80/987, όπως τροποποιήθηκε).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της A. Gomes Viana Novo και 17 ακόμη προσώπων (καλούμενων στο εξής, από κοινού: Gomes Viana Novo κ.λπ.) και, αφετέρου, του Fundo de Garantia Salarial IP (Ταμείου εγγύησης των μισθών, στο εξής: FGS), με αντικείμενο την κάλυψη, εκ μέρους του τελευταίου, των μισθολογικών τους απαιτήσεων κατά του πρώην εργοδότη τους, ο οποίος έχει κηρυχθεί σε πτώχευση.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 3 της οδηγίας 80/987, ως είχε αρχικώς, όριζε τα εξής:

«1. Τα Κράτη Μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ορισμένοι οργανισμοί εγγυήσεως να διασφαλίζουν, με την επιφύλαξη του άρθρου 4, την πληρωμή των ανεξοφλήτων απαιτήσεων των μισθωτών που προέρχονται από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας και αφορούν την αμοιβή για περίοδο πριν μίαν ορισμένη ημερομηνία.

2. Η ημερομηνία της παραγράφου είναι κατ' επιλογή των κρατών μελών:

— είτε η ημερομηνία επελεύσεως της αφερεγγυότητος του εργοδότη,

— είτε η ημερομηνία γνωστοποιήσεως της απολύσεως του μισθωτού, που πραγματοποιείται λόγω της αφερεγγυότητος του εργοδότη,

— είτε η ημερομηνία επελεύσεως της αφερεγγυότητος του εργοδότη ή της λύσεως της συμβάσεως εργασίας ή της παύσεως της σχέσεως εργασίας του εν λόγω μισθωτού, λόγω αφερεγγυότητος του εργοδότη.»

4 Το άρθρο 4 της οδηγίας 80/987, ως είχε αρχικώς, προέβλεπε τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να περιορίζουν την σύμφωνα με το άρθρο 3 υποχρέωση προς πληρωμή των οργανισμών εγγυήσεως.

2. Όταν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση της ευχέρειας της παραγράφου 1 πρέπει:

— στην πρώτη περίπτωση του άρθρου 3, παράγραφος 2, να διασφαλίζουν την πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεων για αμοιβές των τριών τελευταίων μηνών της συμβάσεως εργασίας ή της σχέσεως εργασίας που περιλαμβάνονται σε μία περίοδο έξι μηνών πριν την ημερομηνία επελεύσεως της αφερεγγυότητος του εργοδότη,

— στη δεύτερη περίπτωση του άρθρου 3, παράγραφος 2, να διασφαλίζουν την πληρωμή ανεξόφλητων απαιτήσεων για αμοιβές των τριών τελευταίων μηνών της συμβάσεως εργασίας ή της σχέσεως εργασίας που προηγούνται της ημερομηνίας γνωστοποιήσεως της απολύσεως του μισθωτού, που οφείλεται στην αφερεγγυότητα του εργοδότη,

— στην τρίτη περίπτωση του άρθρου 3, παράγραφος 2, να διασφαλίζουν την πληρωμή ανεξόφλητων απαιτήσεων για αμοιβές των 18 τελευταίων μηνών της συμβάσεως εργασίας ή της σχέσεως εργασίας που προηγούνται της ημερομηνίας επελεύσεως της αφερεγγυότητος του εργοδότη ή της ημερομηνίας λύσεως της συμβάσεως εργασίας ή παύσεως της σχέσεως εργασίας του μισθωτού, εξ αιτίας της αφερεγγυότητος του εργοδότη. Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη μέλη δύνανται να περιορίσουν την υποχρέωση πληρωμής απαιτήσεων για αμοιβές μιας περιόδου το πολύ οκτώ εβδομάδων ή περισσοτέρων τμηματικών περιόδων, που έχουν συνολικά την αυτή διάρκεια.»

5 Τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 80/987, ως είχε αρχικώς, τροποποιήθηκαν με την οδηγία 2002/74. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της τελευταίας, τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς αυτήν πριν από τις 8 Οκτωβρίου 2005 και τις εφαρμόζουν σε κάθε περίπτωση αφερεγγυότητας εργοδότη η οποία επήλθε μετά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος τους.

6 Η οδηγία 2008/94/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (ΕΕ L 283, σ. 36), κωδικοποίησε και κατήργησε την οδηγία 80/987, όπως είχε τροποποιηθεί. Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της ημερομηνίας επέλευσης της αφερεγγυότητας του πρώην εργοδότη των Gomes Viana Novo κ.λπ., εφαρμογή εν προκειμένω έχει η οδηγία 80/987, όπως τροποποιήθηκε.

7 Το άρθρο 3 της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, έτσι ώστε οι οργανισμοί εγγύησης να εξασφαλίζουν, με την επιφύλαξη του άρθρου 4, την πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεων των μισθωτών που απορρέουν από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας περιλαμβανομένης, όποτε αυτό προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία, της καταβολής αποζημιώσεων σε περίπτωση λύσεως της σχέσεως εργασίας.

Οι απαιτήσεις τις οποίες αναλαμβάνει ο οργανισμός εγγύησης είναι όσες αφορούν ανεξόφλητες αμοιβές εργασίας που αντιστοιχούν σε περίοδο που προηγείται ή/και, ενδεχομένως, έπεται μιας ημερομηνίας, την οποία προσδιορίζουν τα κράτη μέλη.»

8 Το άρθρο 4 της ίδιας αυτής οδηγίας ορίζει τα κάτωθι:

«1. Τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να περιορίζουν την υποχρέωση πληρωμής των οργανισμών εγγύησης που προβλέπεται στο άρθρο 3.

2. Όταν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση της ευχέρειας που αναφέρεται στην παράγραφο 1, καθορίζουν τη διάρκεια της περιόδου που θεμελιώνει την πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεων από τον οργανισμό εγγύησης. Η διάρκεια αυτή δεν μπορεί, ωστόσο, να είναι μικρότερη από την περίοδο που καλύπτει την αμοιβή των τελευταίων τριών μηνών της εργασιακής σχέσης που τοποθετείται πριν ή/και μετά την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 3. Τα κράτη μέλη μπορούν να εντάξουν αυτή την ελάχιστη περίοδο τριών μηνών σε μια περίοδο αναφοράς, η διάρκεια της οποίας δεν μπορεί να είναι κατώτερη των έξι μηνών.

Τα κράτη μέλη που προβλέπουν περίοδο αναφοράς τουλάχιστον δεκαοκτώ μηνών, μπορούν να περιορίσουν την περίοδο που θεμελιώνει την πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεων από τον οργανισμό εγγύησης σε οκτώ εβδομάδες. Στην περίπτωση αυτή, για τον υπολογισμό της ελάχιστης περιόδου επιλέγονται οι χρονικές περίοδοι που είναι ευνοϊκότερες για τον εργαζόμενο.

3. Εξάλλου, τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν ανώτατα όρια για τις πληρωμές που πραγματοποιούνται από τον οργανισμό εγγύησης. Τα ανώτατα αυτά όρια δεν μπορούν να είναι χαμηλότερα από ένα όριο κοινωνικώς συμβατό με τον κοινωνικό στόχο της παρούσας οδηγίας.

Όταν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση αυτής της ευχέρειας, γνωστοποιούν στην Επιτροπή τις μεθόδους με τις οποίες καθορίζουν το εν λόγω ανώτατο όριο.»

Το πορτογαλικό δίκαιο

9 Το άρθρο 380 του νόμου 99/2003, της 27ης Αυγούστου 2003, για την έγκριση του εργατικού κώδικα, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, διευκρίνιζε, υπό τον τίτλο «Εγγύηση πληρωμής», τα εξής:

«Το [FGS] αναλαμβάνει και εγγυάται, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει ειδική ρύθμιση, την πληρωμή των απαιτήσεων των μισθωτών οι οποίες απορρέουν από σύμβαση εργασίας και από παραβίαση των όρων της ή από λύση της με ευθύνη του εργοδότη και δεν μπορούν να εξοφληθούν από αυτόν λόγω αφερεγγυότητας ή δυσχερούς οικονομικής κατάστασης.»

10 Ο νόμος 35/2004, της 29ης Ιουλίου 2004, έθεσε το πλαίσιο λειτουργίας του FGS. Κατά το άρθρο 317 του ως άνω νόμου, το Ταμείο «εγγυάται, σε περίπτωση μη εκπλήρωσης εκ μέρους του εργοδότη, την πληρωμή στον εργαζόμενο των απαιτήσεών του από σύμβαση εργασίας και από παραβίαση των όρων της σύμβασης αυτής ή από λύση της, σύμφωνα με τις διατάξεις που ακολουθούν».

11 Το άρθρο 318 του ίδιου νόμου, το οποίο προσδιορίζει σε ποιες περιπτώσεις τίθεται ζήτημα εγγύησης μισθολογικών απαιτήσεων, προβλέπει ότι:

«1. Το [FGS] εγγυάται την πληρωμή των κατά το προηγούμενο άρθρο απαιτήσεων στις περιπτώσεις που ο εργοδότης κηρύσσεται σε κατάσταση αφερεγγυότητας με δικαστική απόφαση.

2. Το [FGS] εγγυάται επίσης την πληρωμή των κατά την προηγούμενη παράγραφο απαιτήσεων στις περιπτώσεις που έχει κινηθεί η διαδικασία συμβιβασμού την οποία προβλέπει το νομοθετικό διάταγμα 316/98, της 20ής Οκτωβρίου 1998.

3. Υπό την επιφύλαξη των οριζομένων στην προηγούμενη παράγραφο, σε περίπτωση που η διαδικασία συμβιβασμού δεν ολοκληρωθεί, λόγω μη επικύρωσης του συμβιβασμού ή κατάργησης της διαδικασίας, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 9 του νομοθετικού διατάγματος 316/98, της 20ής Οκτωβρίου 1998, και εφόσον οι εργαζόμενοι της επιχείρησης έχουν αξιώσει την καταβολή εγγυώμενων από το [FGS] απαιτήσεων, το τελευταίο υποχρεούται να κινήσει ένδικη διαδικασία αφερεγγυότητας κατά της επιχείρησης.

4. Στο πλαίσιο της εφαρμογής των προηγούμενων παραγράφων, όταν οι επιχειρήσεις περί των οποίων πρόκειται διαθέτουν μόνιμο προσωπικό, το [FGS] πρέπει να ενημερώνεται:

a) από τα δικαστήρια, για την ενδεχόμενη κίνηση της ειδικής διαδικασίας αφερεγγυότητας και τη συνακόλουθη κήρυξή της,

b) και από το Instituto de Apoio às Pequenas e Médias Empresas e ao Investimento (IAPMEI) [Ίδρυμα στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των επενδύσεων], για τυχόν υποβολή αίτησης προς κίνηση διαδικασίας συμβιβασμού, καθώς και για την ενδεχόμενη μη επικύρωση ή κατάργηση της διαδικασίας αυτής.»

12 Το άρθρο 319 του ίδιου νόμου ορίζει ποιες απαιτήσεις καλύπτονται από την εγγύηση:

«1. Το [FGS] εγγυάται την πληρωμή των απαριθμούμενων στο άρθρο 317 απαιτήσεων οι οποίες γεννήθηκαν κατά το διάστημα των έξι μηνών που προηγούνται της έναρξης της ένδικης διαδικασίας ή της υποβολής της κατά το προηγούμενο άρθρο αίτησης.

2. Σε περίπτωση που δεν γεννήθηκαν απαιτήσεις κατά την περίοδο αναφοράς που μνημονεύεται στην προηγούμενη παράγραφο ή το ποσό τους είναι χαμηλότερο από το ανώτατο όριο που καθορίζει η παράγραφος 1 του επόμενου άρθρου, το [FGS] εγγυάται μέχρι το όριο αυτό την πληρωμή των απαιτήσεων που γεννήθηκαν μετά την εν λόγω περίοδο αναφοράς.

3. Το [FGS] εγγυάται μόνον την πληρωμή των απαιτήσεων που αναγγέλλονται ενώπιόν του τουλάχιστον τρεις μήνες πριν την παραγραφή τους.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

13 Αφού ο εργοδότης τους έπαυσε να καταβάλλει τους μισθούς τους από τον Απρίλιο του 2003, οι Gomes Viana Novo κ.λπ. κατήγγειλαν, στις 15 Σεπτεμβρίου 2003, τη σύμβαση εργασίας τους, ασκώντας το σχετικό δικαίωμα που τους παρέχει η εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση. Στις 10 Φεβρουαρίου

2004 οι Gomes Viana Novo κ.λπ. άσκησαν ενώπιον του tribunal de trabalho de Barcelos (αρμόδιου για εργατικές διαφορές δικαστηρίου του Barcelos) αγωγή με αίτημα την αναγνώριση του ποσού των μισθολογικών τους απαιτήσεων και την αναγκαστική τους είσπραξη. Η αγωγή αυτή έγινε δεκτή.

14 Δεδομένου ότι τα περιουσιακά στοιχεία του εργοδότη δεν επαρκούσαν προς κάλυψη των ως άνω απαιτήσεων, οι Gomes Viana Novo κ.λπ. κίνησαν, στις 28 Νοεμβρίου 2005, ενώπιον του tribunal de comércio de Vila Nova de Gaia (αρμόδιου για εμπορικές διαφορές δικαστηρίου της Vila Nova de Gaia) διαδικασία προκειμένου να αναγνωριστεί η αφερεγγυότητα του εργοδότη τους. Κατόπιν της αναγνώρισης της αφερεγγυότητας, οι μισθολογικές απαιτήσεις ενεγράφησαν στον πίνακα κατάταξης.

15 Στις 26 Ιουλίου 2006 οι Gomes Viana Novo κ.λπ. ζήτησαν από το FGS να τους καταβάλει τις απαιτήσεις τους. Με πράξεις της 21ης και της 26ης Δεκεμβρίου 2006, ο πρόεδρος του FGS απέρριψε τις σχετικές αιτήσεις με την αιτιολογία ότι οι επίμαχες απαιτήσεις είχαν καταστεί ληξιπρόθεσμες έξι και πλέον μήνες προτού κινηθεί η διαδικασία αναγνώρισης της αφερεγγυότητας του εργοδότη, ήτοι σε χρόνο προγενέστερο της περιόδου αναφοράς την οποία προβλέπει το άρθρο 319, παράγραφος 1, του νόμου 35/2004, της 29ης Ιουλίου 2004.

16 Με απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, το tribunal administrativo e fiscal do Porto (αρμόδιο για διοικητικές και φορολογικές διαφορές δικαστήριο του Πόρτο) απέρριψε την προσφυγή των Gomes Viana Novo κ.λπ. που είχε ως αίτημα την ακύρωση των ως άνω πράξεων. Συνακόλουθα, αυτοί άσκησαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου έφεση κατά της απορριπτικής απόφασης.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Central Administrativo Norte αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το δίκαιο της Ένωσης —στο συγκεκριμένο πλαίσιο της εγγύησης των μισθολογικών απαιτήσεων λόγω αφερεγγυότητας του εργοδότη—, και ειδικότερα τα άρθρα 4 και 10 της οδηγίας [80/987, όπως τροποποιήθηκε,] την έννοια ότι δεν επιτρέπει διάταξη του εθνικού δικαίου η οποία εγγυάται μόνον τις απαιτήσεις που γεννήθηκαν κατά το διάστημα των έξι τελευταίων μηνών προτού κινηθεί η διαδικασία αναγνώρισης της αφερεγγυότητας του εργοδότη, ακόμα και στην περίπτωση όπου οι εργαζόμενοι έχουν ασκήσει αγωγή κατά του εργοδότη ενώπιον δικαστηρίου αρμόδιου για εργατικές διαφορές, με αίτημα τη δικαστική αναγνώριση του οφειλόμενου ποσού και την αναγκαστική του είσπραξη;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

18 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν η οδηγία 80/987, όπως τροποποιήθηκε, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία δεν εγγυάται τις μισθολογικές απαιτήσεις που έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες έξι και πλέον μήνες προτού κινηθεί η διαδικασία για τη δικαστική αναγνώριση της αφερεγγυότητας του εργοδότη, ακόμα και στην περίπτωση όπου οι οικείοι εργαζόμενοι είχαν ασκήσει, πριν από την έναρξη της εξάμηνης αυτής περιόδου, αγωγή κατά του εργοδότη, με αίτημα την αναγνώριση του οφειλόμενου ποσού και την αναγκαστική του είσπραξη.

19 Από τη δικογραφία ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι αιτήσεις των Gomes Viana Novo κ.λπ. για καταβολή των μισθολογικών τους απαιτήσεων απορρίφθηκαν από το FGS, με την αιτιολογία ότι οι απαιτήσεις τους είχαν καταστεί ληξιπρόθεσμες έξι και πλέον μήνες πριν από την ημερομηνία κατά την οποία ζητήθηκε να αναγνωριστεί δικαστικώς η αφερεγγυότητα του εργοδότη, ημερομηνία που, όπως ορίζει η εθνική ρύθμιση περί μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, θεωρείται η αφετηρία για τον υπολογισμό της περιόδου αναφοράς κατά την έννοια των άρθρων 3, δεύτερο εδάφιο, και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.

20 Σκοπός της οδηγίας 80/987, τόσο ως είχε αρχικώς όσο και όπως τροποποιήθηκε, είναι να εξασφαλιστεί, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και για όλους τους μισθωτούς, ένα ελάχιστο όριο προστασίας σε περίπτωση αφερεγγυότητας των εργοδοτών, μέσω της πληρωμής των ανεξόφλητων απαιτήσεων οι οποίες απορρέουν από συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας και αφορούν την αμοιβή του εργαζομένου για δεδομένη περίοδο (βλ. αποφάσεις της 4ης Μαρτίου 2004, C-19/01, C-50/01 και C-84/01, Barsotti κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-2005, σκέψη 35, της 16ης Ιουλίου 2009, C-69/08, Visciano, Συλλογή 2009, σ. I-6741, σκέψη 27, και της 17ης Νοεμβρίου 2011, C-435/10, van Ardennen, Συλλογή 2011, σ. I-11705, σκέψη 27).

21 Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο το άρθρο 3 της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε οι οργανισμοί εγγύησης να διασφαλίζουν την εξόφληση των απλήρωτων αυτών απαιτήσεων των μισθωτών.

22 Εντούτοις, η οδηγία 80/987, τόσο ως είχε αρχικώς όσο και όπως τροποποιήθηκε, παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να περιορίσουν την υποχρέωση πληρωμής με τον καθορισμό περιόδου αναφοράς ή περιόδου εγγύησης και/ή ανωτάτων ορίων στα ποσά που θα εξοφλούνται.

23 Συναφώς από το σημείο 3 της έκθεσης της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, της 28ης Φεβρουαρίου 2011, σχετικά με την υλοποίηση και την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 2008/94 [COM(2011) 84 τελικό], της οποίας τα άρθρα 3 και 4 ταυτίζονται κατ' ουσία με τα αντίστοιχα της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, προκύπτει ότι πολλά κράτη μέλη έκαναν χρήση της προαναφερθείσας ευχέρειας, περιορίζοντας την υποχρέωση εξόφλησης χρονικώς και/ή θέτοντας ανώτατα όρια στα ποσά των οικείων πληρωμών.

24 Το άρθρο 3 της οδηγίας 90/987, ως είχε αρχικώς, αναγνώριζε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιλέξουν, μεταξύ τριών εναλλακτικών, την ημερομηνία μέχρι την οποία οι ανεξόφλητες απαιτήσεις θα ήταν εγγυημένες. Το δε άρθρο 4, παράγραφος 2, της ως άνω οδηγίας όριζε, έτσι ώστε να ληφθεί ακριβώς υπόψη η επιλογή αυτή, ποιες ανεξόφλητες απαιτήσεις έπρεπε οπωσδήποτε να καλύπτονται από την υποχρέωση εγγύησης σε περίπτωση που κράτος μέλος αποφάσιζε, κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, να την περιορίσει (βλ., σχετικώς, απόφαση της 10ης Ιουλίου 1997, C-373/95, Maso κ.λπ., Συλλογή 1997, σ. I-4051, σκέψη 47).

25 Με τις τροποποιήσεις τις οποίες επέφερε η οδηγία 2002/74 στο άρθρο 3 της οδηγίας 80/987, ως είχε αρχικώς, εξαλείφθηκε η μνεία που γινόταν σε τρεις συγκεκριμένες ημερομηνίες και προβλέπεται, με το δεύτερο εδάφιο της διάταξης αυτής, ότι τα κράτη μέλη ορίζουν πλέον ελεύθερα την ημερομηνία πριν και/ή, ενδεχομένως, μετά την οποία ο οργανισμός εγγύησης αναλαμβάνει, για ορισμένη περίοδο, την πληρωμή των απαιτήσεων που αντιστοιχούν σε μη καταβληθείσες αμοιβές (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, C-247/12, Mustafa, σκέψεις 39 έως 41).

26 Βάσει του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 90/987, ως είχε αρχικώς, όταν τα κράτη μέλη επέλεγαν να περιορίσουν τη σχετική υποχρέωση του οργανισμού εγγύησης, μπορούσαν να ορίσουν ότι η εγγύηση θα καλύπτει τουλάχιστον τρεις από τους τελευταίους έξι μήνες πριν από την ημερομηνία αναφοράς. Με την έναρξη της ισχύος της οδηγίας 2002/74 και των τροποποιήσεων που επέφερε στην οδηγία 80/987, είναι πλέον δυνατό η περίοδος της ελάχιστης εγγύησης να έπεται της κρίσιμης αυτής ημερομηνίας. Τα κράτη μέλη έχουν επίσης τη δυνατότητα να προβλέψουν ότι η ελάχιστη εγγύηση αφορά μόνον οκτώ εβδομάδες, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή η περίοδος των οκτώ εβδομάδων εντάσσεται σε μια πιο μακρά περίοδο αναφοράς, η οποία έχει διάρκεια τουλάχιστον δεκαοκτώ μηνών.

27 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η οδηγία 80/987, όπως τροποποιήθηκε, επιτρέπει σε κράτος μέλος να ορίσει ως κρίσιμη ημερομηνία για τον υπολογισμό της περιόδου αναφοράς την ημερομηνία κατά την οποία κινήθηκε η διαδικασία για τη δικαστική αναγνώριση της αφερεγγυότητας του εργοδότη. Επιπλέον, αν κράτος μέλος αποφασίσει να κάνει χρήση της ευχέρειας περιορισμού της

εγγύησης με τον καθορισμό περιόδου αναφοράς, μπορεί να επιλέξει να περιορίσει τη διάρκεια της περιόδου αυτής σε έξι μήνες, εφόσον εγγυάται την καταβολή των αμοιβών των τριών τελευταίων μηνών της εργασιακής σχέσης.

28 Δεδομένου ότι, στο πλαίσιο της υπόθεσης της κύριας δίκης, η εθνική ρύθμιση εγγυάται την αμοιβή για τους τρεις τελευταίους μήνες της εργασιακής σχέσης, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο εθνικός νομοθέτης είναι ελεύθερος να κάνει χρήση της ευχέρειας που του παρέχουν τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, και να περιορίσει την υποχρέωση των οργανισμών εγγύησης, θεσπίζοντας διατάξεις οι οποίες προβλέπουν ότι το FGS εγγυάται την πληρωμή των μισθολογικών απαιτήσεων που κατέστησαν ληξιπρόθεσμες είτε κατά τους έξι τελευταίους μήνες πριν από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης δικαστικής αναγνώρισης της αφερεγγυότητας του εργοδότη είτε, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μετά την ως άνω ημερομηνία.

29 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου η οποία υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 20 της παρούσας απόφασης, σκοπός της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, είναι να εξασφαλιστεί ελάχιστο επίπεδο προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη. Οι διατάξεις σχετικά με την ευχέρεια που παρέχεται στα κράτη μέλη να περιορίσουν τη σχετική εγγύηση καταδεικνύουν ότι στο πλαίσιο του συστήματος το οποίο θεσπίζει η οδηγία 80/987, όπως τροποποιήθηκε, λαμβάνονται υπόψη οι δημοσιονομικές δυνατότητες των κρατών μελών και επιδιώκεται η εξισορρόπηση του προϋπολογισμού των αντίστοιχων οργανισμών εγγύησης.

30 Ενδεικτική της συνεκτίμησης των παραγόντων αυτών είναι ιδίως η αναγνώριση στα κράτη μέλη της δυνατότητας, αφενός, να περιορίσουν τη χρονική διάρκεια της εγγύησης εφόσον παραταθεί η ελάχιστη περίοδος αναφοράς, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, και, αφετέρου, να θέσουν ανώτατα όρια στις πληρωμές, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας.

31 Επισημαίνεται ότι το ζήτημα σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται ο περιορισμός, βάσει του άρθρου 4 της οδηγίας 80/987, όπως τροποποιήθηκε, της υποχρέωσης πληρωμής, την οποία υπέχουν οι οργανισμοί εγγύησης, πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προαναφερθείσα απόφαση van Ardennen, σκέψη 34).

32 Εντούτοις, η συσταλτική ερμηνεία των περιπτώσεων αυτών δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται άνευ περιεχομένου η ρητώς παρεχόμενη στα κράτη μέλη ευχέρεια περιορισμού της εν λόγω υποχρέωσης πληρωμής.

33 Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι αυτό ακριβώς θα συνέβαινε αν η οδηγία 80/987, όπως τροποποιήθηκε, έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπει εθνική ρύθμιση η οποία δεν εγγυάται τις μισθολογικές απαιτήσεις που κατέστησαν ληξιπρόθεσμες έξι και πλέον μήνες προτού κινηθεί η διαδικασία για τη δικαστική αναγνώριση της αφερεγγυότητας του εργοδότη.

34 Επιπλέον, υπογραμμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου η οποία υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 20 της παρούσας απόφασης, ο σκοπός της οδηγίας 80/987 έγκειται στην εξασφάλιση της προστασίας των εργαζομένων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη τους. Επομένως, το σύστημα που θεσπίζεται με την ως άνω οδηγία προϋποθέτει την ύπαρξη συνάφειας μεταξύ της αφερεγγυότητας και των ανεξόφλητων μισθολογικών απαιτήσεων.

35 Βάσει των στοιχείων της δικογραφίας που υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν υφίσταται όμως, εκ πρώτης όψεως, τέτοια συνάφεια στην προκειμένη περίπτωση.

36 Πράγματι, ενώ οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης μισθολογικές απαιτήσεις οφείλονται στο γεγονός ότι ο εργοδότης των Gomes Viana Novo κ.λπ. έπαυσε να τους καταβάλλει τις αμοιβές τους τον Απρίλιο του 2003, με συνέπεια την εκ μέρους τους καταγγελία, τον Σεπτέμβριο του 2003, της σύμβασης εργασίας τους γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, άλλοι εργαζόμενοι του ιδίου εργοδότη

εξακολούθησαν να λαμβάνουν τους μισθούς τους κατά τα έτη 2004 έως 2006, και μόλις τον Μάιο του 2006 λύθηκαν οι συμβάσεις τους λόγω αφερεγγυότητας του εργοδότη. Έτσι, παρά τις όποιες καθυστερήσεις στην καταβολή των μισθών, ο εργοδότης διατήρησε σημαντικό τμήμα του προσωπικού της επιχείρησής του το οποίο συνέχισε να αμείβεται για πλείονα έτη μετά την καταγγελία των συμβάσεων εργασίας των Gomes Viana Novo κ.λπ.

37 Επομένως, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 80/987, όπως τροποποιήθηκε, έχει την έννοια ότι επιτρέπει εθνική ρύθμιση η οποία δεν εγγυάται τις μισθολογικές απαιτήσεις που έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες έξι και πλέον μήνες προτού κινηθεί η διαδικασία για τη δικαστική αναγνώριση της αφερεγγυότητας του εργοδότη, ακόμα και στην περίπτωση όπου οι οικείοι εργαζόμενοι είχαν ασκήσει, πριν από την έναρξη της εξάμηνης αυτής περιόδου, αγωγή κατά του εργοδότη, με αίτημα την αναγνώριση του οφειλόμενου ποσού και την αναγκαστική του είσπραξη.

Επί των δικαστικών εξόδων

38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

Η οδηγία 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητος του εργοδότη, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2002/74/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, έχει την έννοια ότι επιτρέπει εθνική ρύθμιση η οποία δεν εγγυάται τις μισθολογικές απαιτήσεις που έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες έξι και πλέον μήνες προτού κινηθεί η διαδικασία για τη δικαστική αναγνώριση της αφερεγγυότητας του εργοδότη, ακόμα και στην περίπτωση όπου οι οικείοι εργαζόμενοι είχαν ασκήσει, πριν από την έναρξη της εξάμηνης αυτής περιόδου, αγωγή κατά του εργοδότη, με αίτημα την αναγνώριση του οφειλόμενου ποσού και την αναγκαστική του είσπραξη.

(υπογραφές)